

מקבלים הנבואה כולם, גם מי שלא הכין עצמו לנבואה, אם כן שאני התם שהשי"ת בכבודו ובעצמו שופך רוחו על ברואי, וככתוב "אשפוך" את רוחי אני בעצמי אני בכבודי, ובכהאי גוונא כולם מתנבאים, ואפילו עבדים והשפחות, אבל סתם השארת שכינה וחול הנבואה שהיא על ידי מלאך כנ"ל בודאי אינה רק על המיוחסים שבישראל והיינו שאמרו התוספות ז"ל "לפיכך קשים גרים לישראל שנטמעו בישראל ואין השכינה שורה אלא על משפחות מיוחסות שבישראל", ובזה יעלו יפה יפה דברות רבותינו בעלי התוספות ע"ה ואין קשה ונפתל במשנתם ח"ו זיע"א.

ובהקדמת הרב ברכת טוב דלעיל – עיין עוד בזה בחיבורי הנכחי לקמן (סימן ס"ח) וצרף לכאן. [ועיין מדרש במדבר רבה (פט"ו סכ"ה) עיין שם].

ודע כי מצאתי לרבינו הגדול החפץ חיים ז"ל בספרו שם עולם ח"ב (פרק י"ב בהגהה דף רס"ז) שכה כתב: "מה שכתוב בספר יואל וגם על העבדים ועל השפחות אשפוך את רוחי – הכל הוא בזכות ישראל שתתורמם קדושתם כל כך במעלה נוראה עד שאפילו עבדים המשמשים אותם יזכו למדרגה גבוהה, דוגמא מה שהיה בעת

יציאת מצרים שאפילו בהמתם של ישראל היה להם יתרון שהכלב לא חרץ עליהם לשונם, וככתוב ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו למאיש ועד בהמה למען תדעון אשר יפלה ה'" עכ"ל. [ובחון לשונו הטהורה שאמר "שהעבדים המשמשים את ישראל יזכו למדרגה גבוהה", אבל לא אמר נבואה ודוק].

וחושבני שגם עם דברי רבינו החפץ חיים ז"ל אתו שפיר דברי רבותינו בעלי התוספות ז"ל, דאכן לעולם אין הקב"ה משרה שכינתו על גרים, ולכן קשים גרים לישראל, והא דלעתיד לבוא יתנבאו העבדים והשפחות, לאו משום שתשרה עליהם שכינה, אלא היינו משום אדוניהם בני ישראל, וקרב גבי דהינא ותדהן ועבד מלך כמלך (שבועות מ"ז ב'), שאחר שהם זכו להיות משמשי האדם השלם התעלו, וכמו שלימדנו איש האלקים הרמח"ל ז"ל בספר תורה דיליה מסילת ישרים (פרק א'), מה שאין כן בגרים שאין הם משמשי ישראל, ועיין.

וגוף הענין שאין הקב"ה משרה שכינתו דהיינו נבואתו אלא על משפחות מיוחסות בישראל – כבר ביארנו היטב בס"ד בחיבורי תורת יעקב (סימן רכ"ב) עיין שם בארוכה וצרף לכאן ודוק היטב.

סימן סב.

בענין צום תשעה באב בזמן בית שני

צבאות, ואל הנביאים לאמר, האבכה בחדש החמישי הנזר כאשר עשיתי זה כמה שנים".

ופירש רש"י ז"ל: "וישלח בית אל שראצר ורגם מלך ואנשיו, אנשים צדיקים היו ושלחו מבבל לקרוביהם שבבית לבא

זכריה (ז' א'): "ויהי בשנת ארבע לדירוש המלך, היה דבר ה' אל זכריה בארבעה לחדש התשיעי בכסלו, וישלח בית אל שר אצר ורגם מלך ואנשיו לחלות את פני ה', לאמר אל הכהנים אשר לבית ה'

לחלות את פני ה' בירושלים בעדם ולשאל
מאת הכהנים להודיעם אם יבכו בחדש אב
אחרי אשר חזר הבית להבנות."

**ובן פירש הרד"ק ז"ל שם ששאלתם היתה
אחר ששמעו שבית שני נבנה והולך
האם הם יצומו בתשעה באב כמו שצמו
באותם שבעים שנות החרבן.**

ותשובת השי"ת אליהם היתה (שם ח' י"ח):
 "ויהי דבר ה' צבאות אלי לאמור
 כה אמר ה' צבאות צום הרביעי, וצום
 החמישי, וצום השביעי, וצום העשירי, יהיה
 לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים
 טובים, והאמת והשלום אהבו". וצום
 "החמישי" הנזכר כאן במקרא הוא חודש
 "אב" עיין במפרשים שם, וכתב הרד"ק ז"ל:
 "יהיה כל אחד מן הצומות לבית יהודה בבית
 שני לששון ולשמחה ולמועדים טובים".
 ועיין בארוכה בפירוש הראב"ע ז"ל שם.

וּפְשָׁט הַדְּבָרִים מורה שבזמן בית שני אכן לא היו מתענים כתשעה באב על חרבן בית ראשון, ועיין מגן אברהם (סימן נ"א) שהביא דברי הגהות מנהגים שיש שאין אומרים מזמור לתודה בערב תשעה באב וכן בתשעה באב, ומהרש"ל בתשובה (סימן ס"ד) כתב שזה טעות שהרי בזמן המקדש היה תשעה באב יום טוב והיו מקריבין תודה ע"ש. [ועיין היטב בהגהות עטרת זקנים או"ח שם, והשווה טעמו להאמור לעיל ודוק].

מִיָּהוּ כָּבֵד נֹדֵעַ שְׁשִׁיטַת הַרִמְבָּ"ם ז"ל
בְּפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנִּיּוֹת רֹאשׁ הַשָּׁנָה (פֶּרֶק
ב') שֶׁבִּתְשֻׁעָה בָּאֵב בְּזִמָּן בֵּית שְׁנֵי הָיוּ מִתְּעַנִּים
עַל חֲרֻכְן בֵּית רֹאשׁוֹן וְשֹׂאֵר הַצְּרוּת שֶׁאִירְעוּ
בּוֹ, אֲבָל פֶּשֶׁט הַמִּקְרָאוֹת לַעֲלִיל וּפֶשֶׁט הַסּוּגִיָּה
בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה (י"ח ב') מֵרָאָה בַּעֲלִיל דְּבִזְמָן
בֵּית שְׁנֵי לֹא צִמּוּ בְּתִשְׁעָה בָּאֵב עַל חֲרֻכְן בֵּית

ראשון, ובשור"ת תשב"ץ ח"ב (ס"ס רע"א) כבר
עמד שדברי הרמב"ם ז"ל תמוהים, וכתב
וטעות סופר נפל בדבריו, ועיין שור"ת הלכות
קטנות ח"ב (סימן ק"מ), והגאון ריי"ט ז"ל נכד
הגאון מקוטנא ז"ל בהגהות "מעט צרי"
שבסוף ספר ישועות מלכו על הרמב"ם
הלכות מגילה (פ"ב הי"א) כתב: "עיין מדרש
איכה רבה דמשמע שבימי בית שני דתשעה
באב היה לששון ולשמחה, היו אז קורין
מגילת איכה", ועיין בהגהות מהר"פ שפיץ
ז"ל לשלחן ערוך או"ח (סימן תקנ"ב) עיין שם.
והגהות מהר"פ שפיץ ז"ל שציין - לא
ידעתי למי כיון והיכן נדפסו.

והדברים ארוכים בזה, ועיין בפירושו מהר"ם אלשיך זכריה (פרק ג'), והגהות הגאון יעב"ץ ז"ל לפסקי הרא"ש פסחים (פרק ד'), ועיין לגאון חיד"א ז"ל במחזיק ברכה או"ח (סימן תק"ג אות ב'), ובספרו פתח עינים ראש השנה (י"ח ב'), ולגאון רבי חיים פאלאג'י ז"ל בספר עיני כל חי ראש השנה (שם), ולגאון רבי יוסף שאול נתנזון ז"ל בשו"ת שואל ומשיב מהדורה קמא (ח"ג סימן קע"ט), ובהגהותיו בית שאול למשנה ראש השנה (פ"א מ"ג), והגהות מצפה איתן תענית (י"ב א'), ובספר טהרת המים (מערכת ט' אות א'), ובספר מכתב לחזקיה ראש השנה (שם), ועיין גם במפתחות, ולגאון אדמו"ר רבי צדוק הכהן זצ"ל מלובלין בספר פרי צדיק על התורה דברים (ד"כ ע"ב), ולשאר בשרו בשו"ת דברי מלכיאל ח"ג (ס"ס כ"ו) ומה שכתבנו בגליון שם (שלא זכר כלל לרמב"ם ולמדברים בזה), ושו"ת פני מבין או"ח (סימן קנ"א), ושו"ת אפרקסתא דעניא (סימן מ"ז אות ב'), ושו"ת יד סופר ערלוי (דקפ"ה ע"ב, ודקצ"ד ע"ב), ובספר נפש חיה (סימן נ"א) ע"ש, ולגרז"ו לייטר ז"ל, וכתבתי במקומו בס"ד, ואכמ"ל.

סימן סג.

בענין חודש אב ושכמו

נפשיה גם כן בחודש אב שהוא החודש המקביל אליו ודוק היטב.

והיינו נמי שבתוך ימי השבעה של יששכר מתחיל ט"ו באב שצריך מאז להיות מוסיף והולך בתורה כאומרם בתענית (כ"ח ב') ובשלחן ערוך יורה דעה (סימן רמ"ו) וש"ך שם ודוק היטב.

אמנם יש לי לדעת מקור הדברים שכתב רבינו הגדול ז"ל שחודש אב הוא כנגד שבט יששכר, כי מצאתי שהגאון אדמו"ר מהרצ"א דינוב ז"ל בספרו המופלא בני יששכר (מאמרי חודש תמוז אב) בהרבה מקומות כותב על פי דברות רז"ל בספר יצירה שחודש אב הוא כנגד שבט שמעון עיין שם, וכן הוא שם במאמרי חודש אלול עיין שם נפלאות תורתו ז"ל.

ועוד מצאתי לגאון שר התורה אדמו"ר רבי צדוק הכהן זצ"ל מלובלין בספרו פרי

צדיק על התורה דברים (מאמרי ט"ו באב סימן ו' דכ"ה ע"ד) שכה כתב: "איתא בספר יצירה חודש אב נברא באות ט' וכו', ולגירסת רבינו האריז"ל המליך אות ט' בשמיעה וכו', ושמיעה נגד שבט שמעון, ככתוב כי שמע ה' וגו' ותקרא שמו שמעון, וגם לפי סדר שסידר רבינו האריז"ל י"ב חדשים כנגד י"ב השבטים כסדר הדגלים יוצא אב כנגד שמעון, ולגירסת רבותינו הגאונים ז"ל חודש אב נגד שבט אשר, כמו שחשב בפירוש [המיוחס] לראב"ד לספר יצירה שם" עכ"ל. [מה שהוספתי תיבת המיוחס, טעמי כי כבר נודע שהפירוש הנקרא על שם

זכריה (ח' י"ח): "ויהי דבר ה' צבאות אלי לאמור... כה אמר ה' צבאות צום הרביעי, וצום החמישי, וצום השביעי, וצום העשירי, יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים, והאמת והשלום אהבו". וצום "החמישי" הנזכר כאן במקרא הוא חודש "אב", עיין בדברי המפרשים ז"ל שם. וראיתי לדודי זקני רבינו הגדול הגאון רבי יוסף חיים זצ"ל בספרו הקדוש בן איש חי שנה ראשונה פרשת דברים (בדיוש שלפני ההלכות) שכה כתב: "חודש זה נקרא "אב" שהוא עתיד להיות אב לכל החדשים, ומאחר שנעשו בו רבות רעות מוכרח שיהיו בו טובות מרובות יותר מכל החדשים על דרך מה שאמר הכתוב שמחנו כימות עניתנו, גם נראה לי שנקרא "אב" [כיון] שהוא יתוקן ויתגבר בזכות התורה כמו שאמרו רז"ל א"ב אלף בינה, ולכן שבטו יששכר" ע"כ. ודברי פי חכם חן זיע"א.

והנה לפי דברות קדשו ז"ל ששבט "אב" הוא כנגד שבט "יששכר", מה ימתק מה שנודע כי יששכר עצמו נולד בעשירי לחודש אב, וכמבואר להדיא במדרש תדשא, הובא בילקוט שמעוני (ר"פ שמות ד"ג רע"ב) ובביאור רבינו בחיי ז"ל לתורה שמות (א' ו') ע"ש, ולפי מה שלימדונו רבותינו ז"ל "הקב"ה יושב וממלא ברצון ובשמחה ימיהם ושנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחודש לחודש", וכאומרם בתוספתא סוטה (פ"א ה"ג) ובתלמוד בבלי ראש השנה (י"א א') ובמסורת הש"ס שם, אזי יוצא שיששכר נח